

M.A. Sem.-1 Examination

404-EA, EB, EC, ED

Sanskrit

January-2024

Time : 2-30 Hours]

[Max. Marks : 70

પ્રશ્ન-1, નીચેનામાંથી ત્રણ શ્લોકોનો અનુવાદ કરી સસંદર્ભ સમજૂતી આપો. 14

- (1) પુરાણં પરમાગ્નેયં બ્રહ્મવિદ્યાક્ષરં પરમ્ ।
ઋગ્વેદાધરં બ્રહ્મ સર્વદેવસુખં પરમ્ ॥1.9॥
- (2) વિષ્ણૂક્તા સંવિદં કૃત્વા દૈત્યેઃ ક્ષીરાબ્ધિમાગતાઃ ।
તતો મથિતુમારબ્ધા યતઃ પુચ્છં તતઃ સુરાઃ ॥3.6॥
- (3) રામાયણમહં વક્ષ્યે નારદેનોદિતં પુરા ।
વાલ્મીકયે યથા તવ્દત્પઠિતં ભુક્તિમુક્તિદમ્ ॥ 5.1॥
- (4) રામઃ સીતે ન જાનાતિ જાત્વા ત્વાં સ નયિષ્યતિ ।
રાવણં રાક્ષસં હત્વા સબલં દેવી મા શુચઃ ॥ 9.12 ॥
- (5) કિં મયા ક્ષિપ્તયા કંસ જાતો યસ્ત્વાં વધિષ્યતિ ।
સર્વસ્વભૂતો દેવાનાં ભૂભારહરણાય સઃ ॥ 12.11॥
- (6) પુત્રહીનાં દૈપદીં તાં રુદતીર્મર્જુનસ્તતઃ ।
શિરોમણિં તુ જગ્રાહ ણેષીકાષ્ટ્રેણ તસ્ય ચ ॥ 14.21 ॥

અથવા

પ્રશ્ન-1 અગ્નિપુરાણમાં વર્ણિત "વિષ્ણુના અવતારરૂપ 'મત્યાવતાર' અને 'પરશુરામ' કથાનું વર્ણન કરો. 14

પ્રશ્ન-2 અગ્નિપુરાણમાં વર્ણિત રામાયણના 'બાલકાણ્ડ, અયોધ્યાકાણ્ડ અને અરણ્યકાણ્ડ'નું કથાવસ્તુ દર્શાવી તેનું પૌરાણિક મહત્વ સમજાવો. 14

અથવા

પ્રશ્ન-2 "હરિવંશ"નું વર્ણન અને શ્રીકૃષ્ણાવતાર ની સંક્ષિપ્ત કથા વર્ણવી તેનું પૌરાણિક મહત્ત્વ વર્ણવો. 14

P.T.O

પ્રશ્ન-૩ 'પુરાણ'ના પાંચ લક્ષણો આપી 'અગ્નિપુરાણ'ને એક પુરાણ તરીકે સિધ્ધ કરો. 14

અથવા

પ્રશ્ન-૩ "મહાભારત"ની સંક્ષિપ્ત કથા વર્ણવો. 14

પ્રશ્ન-૪ પુરાણ સાહિત્યનો પરિચય આપી "અગ્નિપુરાણ"ની વિશિષ્ટતા દર્શાવો. 14

અથવા

પ્રશ્ન-૪ "પુરાણો મનુષ્યજીવનમાં કઈ રીતે ઉપકારક છે, તે 'અગ્નિપુરાણ'ના સંદર્ભમાં સ્પષ્ટ કરો. 14

પ્રશ્ન-૫ યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ આપો. (ગમે તે સાત) 14

- (1) અગ્નિપુરાણ-----દ્વારા કહેવામાં આવ્યું છે. (અગ્નિ, ઇન્દ્ર, વિષ્ણુ)
- (2) ક્ષીરસમુદ્રનું મંથન કરવા-----નામના પર્વતને મંથાન બનાવવામાં આવ્યું.
(મન્દર, હિમાલય, ગિરનાર)
- (3) બલિના ગુરુ કોણ હતા ? (પરશુરામ, શુકાચાર્ય, વશિષ્ઠ)
- (4) ત્રેતાયુગમાં રાવણ વગેરેનો વધ કરવા સ્વયં હરિ (વિષ્ણુ)-----પ્રકારે (સ્વરૂપ)માં અવતર્યા. (એક, બે, ચાર)
- (5) દશરથ રાજાના રાજ્યમાં કેટલા મંત્રીઓ હતા.? (ત્રણ, પાંચ, આઠ)
- (6) 'અરણ્યકાણ્ડ'માં -----નદીના તટે રામ પંચવટીમાં રહેવા લાગ્યા.
(ગંગા, બ્રહ્મપુત્રા, ગોદાવરી)
- (7) રામે --- ---પર્વત પર ચાતુર્માસ્ય વ્યતીત કર્યા. (માલ્યવાન, શેત્રુંજય, ગિરનાર)
- (8) રામે સમુદ્ર ઉપર પુલ-----પાસે તૈયાર કરાવ્યો. (નલ, નીલ, હનુમાન)
- (9) -----નામક વૈદ્યે બાણથી ઘવાયેલા રામ અને લક્ષ્મણના ઘાવને દૂર કર્યા.
(દુષેણ, સુષેણ, કુષેણ)
- (10) બુધ્ધ-----રાજાના પુત્ર હતા. (શુદ્ધોદન, ભરત, ગંધર્વરાજ)
- (11) અઢારપુરાણને ભગવાનના-----અંગ કહેવાય છે. (૦૮, ૧૮, ૨૮)
- (12) અગ્નિપુરાણને ભગવાન વિષ્ણુનું-----ચરણ કહ્યું છે. (ડાબુ, જમણું)

સૂચના : (૧) દરેક પ્રશ્નનાં ગુણ સમાન છે.

(૨) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

૧ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સૂત્રો સમજાવો : ૧૪

(અ) સપ્તમીશૈષ્ઠઃ (બ) નદીમિશ્ચ

(ક) અતિર્ભિર્યા ચ લોમ્નઃ (ડ) વિશેષણં વિશેષ્યેનબહુલમ્

૨ નીચેના સમાસોની રુપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા કરો (ગમે તે બે) : ૧૪

(અ) ભૂતપૂર્વઃ (બ) અબ્રાહ્મણઃ (ક) પઞ્ચગવમ્ (ડ) સંજ્ઞા-પરિભાષમ્

૩ નીચેનામાંથી કોઈપણ બેનો વિગ્રહ કરી સમાસ ઓળખાવો. ૧૪

(અ) અધિગોપમ્ (બ) ઉપરાજમ્ (ક) શઙ્કુલાખણ્ડઃ (ડ) દુર્હદમિત્રઃ

૪ ત્રિમુનિ વ્યાકરણને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો. ૧૪

અથવા

પાણિની વ્યાકરણનું વૈશિષ્ટ્ય સમજાવો.

૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : ૧૪

(૧) મહાભાષ્ય ઉપરની કોઈ એક ટીકાનું નામ અને તેના કર્તાનું નામ જણાવો.

(૨) વાર્ષિક કોને કહે છે?

(૩) સમાસની વ્યાખ્યા આપો.

(૪) કૌમુદીનો અર્થ જણાવી લઘુસિદ્ધાંતકૌમુદીનો અર્થ આપો.

(૫) સંધિ અને સમાસનો ભેદ જણાવો.

(૬) સમર્થપદ કોને કહે છે?

(૭) પૂર્વપદ પ્રધાન હોય તેની કઈ સંજ્ઞા થાય છે?

(૮) પાણિનિનાં પૂર્વાચાર્યોનાં નામ જણાવો.

(૯) 'યથા' અવ્યવનાં અર્થ દર્શાવો.

(૧૦) પાણિનિનાં ઉત્તરમાં થયેલ વૈયાકરણોનાં નામ આપો.

E-1047-11

M. A. Sem 1

Subj. no. - SANSKRIT

Paper - 40- EC : બ્રહ્મસૂત્ર શાંકરભાષ્ય તર્કપાદ :

કુલ ગુણ 70

પ્રશ્ન 1. (અ) નીચેના ભાષ્ય ખંડ નો અનુવાદ કરી સમજૂતી આપો. (કોઈ પણ એક)

07

1. તત્ર વદામઃ યદિ દૃષ્ટાંતબલેનૈવેતન્નિરૂપયેત, નાચંતનં લોકે ચેતનાનધિષ્ઠિતં સ્વતન્ત્રં
કિંચિદ્વિશિષ્ટપુરુષાર્થનિર્દેશતઃ, ધર્મોન્નિકારાન્નિરચયદ્દૃષ્ટમ્ ।
ગૈહપ્રાસાદશયનાસનવિહારમ્મયાગ્યો ક્ષેત્રકે પ્રજાવદ્ભિઃ શિલ્પિભિર્યથાકાલં
સુખદુઃખપ્રાપ્તિપરિહારયોગ્યા રચિતા દૃશ્યન્તે, તથૈવં જનદાહિલં પૃથિવ્યાદિ
નાનાકર્મલોપભોગયોગ્યં બાહ્યમ્, આધ્યાત્મિકં ચ ચ શરીરાદિ નાનાજાત્યન્વિતં
પ્રતિનિયતાવયવવિન્યાસમન્, અન્નમેષાન્નમુખવાગ્વિષ્ઠાન્ દૃશ્યમાનં પ્રજાવદ્ભિઃ
સંભાવિતતમૈઃ શિલ્પિભિર્મનસા, ધર્મોન્નિચયિતુમશ્ક્યમ્, કથમચેતનં
પ્રધાનં રચયેન્ ?
2. સાંખ્યાનાં ત્રયો ગુણાઃ સામ્યેનાવતિષ્ઠમાનાઃ પ્રધાનમ્, નતુ તદ્વ્યતિરેકેણ પ્રધાનસ્ય પ્રવર્તકં નિર્વર્તકં
વા કિંચિદ્બાહ્યમપેક્ષ્યમવ- સ્થિતમસ્તિ । પુરુષસ્ત્વાસીનો ન પ્રવર્તકો ન નિર્વર્તક इत्यतोऽनपेक्षं
પ્રધાનમ્, અનપેક્ષત્વાચ્ચ કદાચિન્નપ્રધાનમ્, તદ્વાદ્યાકારેણ પરિણમતે કદાચિન્ન પરિણમત
इत्येतदयुक्तम् । ईश्वरस्व-सुख-समाधान-वर्धयित-त्वान्न-हान्माय-त्वाच्च प्रवृत्त्यप्रवृत्ती न विरुध्यते ।।

(બ) સૂત્ર સમજાવો.

07

1. અન્યત્રાભાવાચ્ચ ન તૃણાદિવત્ ।

અથવા

उभयथा च दोषात् ।

પ્રશ્ન-2. બ્રહ્મસૂત્રનાં કર્તા તથા તેના ટીકાકારો નો પારેચય આપો.

14

અથવા

शंकराचार्ये करेजुं विज्ञानपाठनुं मंडन त-ररा शब्दोभा लभो.

પ્રશ્ન-3. ભાષ્યકાર શંકરાચાર્ય નાં જીવન વિશે નોંધ લખો.

14

અથવા

पाशुपत मतनुं शंकराचार्ये करेजुं न न न भुवो.

પ્રશ્ન 4. નોંધ લખો.(ગમે તે બે).

14

1. શંકરાચાર્ય ની કૃતિઓ

2. ન્યાય સમજાવો -1અંધપેગુ ન્યાય 2 મીઝાફકુનન્યાય।
3. સૂત્ર-ભાષ્ય-અધિકરણ।
4. બ્રહ્મ સત્ય જગત્ મિથ્યા સત્યો બ્રહ્મક નાપર । સમજાવો.

પ્રશ્ન -5. દેકમાં ઉત્તર આપો. (કોઈ પણ સાત)

14

1. માયા નું લક્ષણ આપો ?
2. પ્રતિ સંખ્યા નિરોધ એટલે શું?
3. રૂપ સ્કંધ એટલે શું?
4. શંકરાચાર્ય કોના માટે વૈનાશિક શાસ્ત્ર નામવ્યો છે ?
5. શંકરાચાર્યે બ્રહ્મસૂત્ર પર રચેલ ઝાઝાનું નામ શું છે ?
6. ભાગવતો વાસુદેવ માં કયા ગુણો માને છે?
7. બ્રહ્મસૂત્ર ના કેટલા અધ્યાય છે ? નામ આપો .
8. તર્ક પાદ માં કેટલાં સૂત્ર છે?
9. યુત સિદ્ધિ સંબંધ એટલે શું?

-----XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX-----

Exam- Nov 2023

M.A. Semester-I

Sanskrit

404 ED Alankarshastra

(શબ્દશકત્યઃ ધ્વનિવિચાર દશરૂપકવિચારઃ)

Time: 2.30 Hours

Marks-70

સૂચના: (1) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.

Instructions: Figures to the right indicate full marks of questions.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છપાયેલો પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખો.

Write the question number as printed in the question paper.

પ્ર.1 તાત્પર્યાર્થોઽપિ કેષુચિત્ । વિધાન સમજાવો.

(14)

Explain the statement તાત્પર્યાર્થોઽપિ કેષુચિત્ ।

અથવા / OR

સંકેતગ્રહણ વિષયક મતો જણાવી કોઈપણ બે મતો પર નોંધ લખો.

State and explain the different theories regarding સંકેતગ્રહણ and write a note on Any two of them.

પ્ર.2 મમ્મટના મતે લક્ષણા પ્રવૃત્ત થવાની શરતો વર્ણવો.

(14)

Explain presupposed (conditions) of લક્ષણા according to Mammat.

અથવા / OR

લક્ષણા તેન ષડ્વિધા । વિધાન સોદાહરણ સમજાવો.

Explain the statement with Example લક્ષણા તેન ષડ્વિધા ।

પ્ર.3 વ્યક્તઃ કાવ્યવિશેષઃ સ ધ્વનિરિતિ સૂરિભિઃ કથિતઃ । સમજાવો.

(14)

Explain the statement વ્યક્તઃ કાવ્યવિશેષઃ સ ધ્વનિરિતિ સૂરિભિઃ કથિતઃ ।

અથવા / OR

આચાર્ય આનંદવર્ધને આપેલ ધ્વનિના પ્રકારો સોદાહરણ ચર્ચો.

Discuss about ધ્વનિભેદાઃ with Example given by Acharya Anandvardhan.

પ્ર.4 ધનંજયના મતે નાટકનું સ્વરૂપ સમજાવો.

Explain the form of drama according to Dhananjaya.

અથવા / OR

ધનંજયે આપેલા પ્રકરણના સ્વરૂપની ચર્ચા કરો.

(14)

Discuss the form of પ્રકરણમ્ according to Dhananjay.

પ્ર.5 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (ગમે તે સાત)

(14)

Answer the following questions by choosing the correct option. (any Seven)

- (1) મમ્મટ કેટલા પ્રકારના શબ્દાર્થો સ્વીકારે છે ?
(1) ચાર (2) ત્રણ (3) પાંચ
- (2) તાત્પર્યાર્થને કયા આચાર્ય સ્વીકારતા નથી ?
(1) પ્રભાકરવર્ધન (2) ભટ્ટ નાયક (3) કુમારીલ ભટ્ટ
- (3) ઉપાધિના કેટલા પ્રકારો છે ?
(1) સાત (2) બે (3) ત્રણ
- (4) આચાર્ય મમ્મટ સંકેત શામાં માને છે ?
(1) વ્યક્તિમાં (2) જાત્યાદિમાં (3) જાતિમાં
- (5) ગૌણી લક્ષણમાં વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ વચ્ચે કેવા પ્રકારનો સંબંધ હોય છે ?
(1) સામીપ્યનો (2) સાદૃશ્યનો (3) કાર્યકારણનો
- (6) પરાર્થે સ્વસમર્પણમ્ આ કઈ લક્ષણાનું લક્ષણ છે ?
(1) શુદ્ધા સારોપા (2) ઉપાદાન લક્ષણા (3) ગૌણી સારોપા
- (7) ગોરનુબન્ધ્યઃ માં મીમાંસકો કઈ લક્ષણા માને છે ?
(1) ઉપાદાન લક્ષણા (2) ગૌણી સારોપા (3) લક્ષણ લક્ષણા
- (8) ધ્વન્યાલોકકાર સમગ્ર કાવ્યને સૌંદર્ય આપનાર કયા તત્ત્વની વિચારણા કરે છે ?
(1) પ્રતીયમાન અર્થ (2) વાચ્યાર્થ (3) લક્ષ્યાર્થ
- (9) લોચન ટીકા કયા ગ્રંથ પર લખાયેલ છે ?
(1) કાવ્યશાસ્ત્ર (2) ધ્વન્યાલોક (3) કાવ્યપ્રકાશ
- (10) આનંદવર્ધન કાવ્યનો આત્મા કોને કહે છે ?
(1) રીતિરાત્મા કાવ્યસ્ય (2) ધ્વનિરાત્મા કાવ્યસ્ય (3) રસરાત્મા કાવ્યસ્ય
- (11) નાટકની કથાવસ્તુ કેવી હોવી જોઈએ ?
(1) કવિકલ્પિત (2) ઐતિહાસિક (3) બૌદ્ધિક
- (12) અભિનયના કેટલા પ્રકારો છે ?
(1) 8 (2) 4 (3) 6

.....
.....

—————→